

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

NF ./ riksåklagaren angående brukande av osann urkund m.m.

(Svea hovrätts dom den 19 januari 2023 i mål B 6825-22)

Högsta domstolen har begärt att riksåklagaren ska yttra sig över NFs överklagande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag tillstyrker att prövningstillstånd meddelas avseende frågan om körkortets giltighet vad avser ansvar för olovlig körning.

Bakgrund

NF åtalades för brukande av osann urkund enligt 15 kap 11 § 3 st brottsbalken och olovlig körning enligt 3 § 1 st 1 men lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott (trafikbrottslagen).

Brukandet består i att NF den 1 december 2020 hos Transportstyrelsen ansökt om utbyte till ett svenskt körkort av ett körkort som utfärdats för honom i Ungern. Det ungerska körkortet hade utfärdats av behörig myndighet i Ungern, men var i sin tur ett utbyte av ett körkort utfärdat i Uzbekistan. Transportstyrelsen beslutade den 29 januari 2021 att utfärda körkort för honom. I september 2021 framkom genom inrikesdepartementet i Uzbekistan att något körkort aldrig utfärdats för NF i Uzbekistan, utan att det återopade körkortet gällde en annan namngiven person. Det ungerska och det svenska körkortet har därigenom kommit att innehålla den osanna uppgiften att NF varit behörig att köra bil.

NF har ertappats med att köra bil den 16 februari i Handen, 18 februari i Arninge, den 5 mars på Kungsholmen och den 11 juni i Farsta, allt 2021.

Sedan det uppdagats att det uzbekiska körkortet var oriktigt har det ungerska körkortet återkallats den 12 oktober 2021. Transportstyrelsen beslutade att återkalla det svenska körkortet den 12 december 2021, vilket beslut delgavs den 1 februari 2022.

Tingsrätten ogillade åtalet i sin helhet. Tingsrätten ansåg det inte ställt bortom rimligt tvivel att NF varit medveten om eller misstänkt att det uzbekiska kör-

kortet var osant och därmed hade han inte med uppsåt brukat en osann urkund. Vidare konstaterade tingsrätten att NF innehaft ett giltigt svenskt körkort under den aktuella perioden och därmed hade han inte gjort sig skyldig till olovlig körning.

Hovrätten har dömt NF, både för brukande av osann urkund och olovlig körning. Hovrätten konstaterar att NF objektivt sett inte har haft körkortsbehörighet i Uzbekistan och därmed inte heller i Ungern och Sverige. Hovrätten anför vidare:

Frågan är om NF har varit medveten om att han inte haft körkortsbehörighet i Uzbekistan och därmed även om att han vid ansökan om utbyte hos Transportstyrelsen med uppsåt brukat en osann urkund då det ungerska körkortet grundades på osanna uppgifter.

Enligt NF har han först rest till Ungern för att ta körkort men det var långa köer för detta i Ungern varför han reste till Uzbekistan för att ta körkort där, vilket han gjorde. I Uzbekistan besökte han även migrationsverket och ansökte om arbetstillstånd.

Han fick ett körkort i Uzbekistan som han trodde var riktigt och bytte ut det mot ett ungerskt som sedan byttes mot ett svenskt.

Hovrätten konstaterar att NFs berättelse är svepande och att det inte finns kontrollerbara uppgifter om hur han gick till väga för att ta körkort i Uzbekistan, t.ex. vilken körskola han gick på, vilka krav som skulle uppfyllas för att få ett uzbekiskt körkort, om det var en uppkörning och var den skedde, om det var ett teoriprov etc. Hovrätten ställer sig också frågande till varför NF – om han nu tagit körkort på ett korrekt sätt i Uzbekistan – skulle ha fått ett uzbekiskt körkort från den uzbekiska körkortsmyndigheten där ursprungliga uppgifter om den uzbekiska medborgaren var ändrade till NFs namn m.m. Ett korrekt körkort hade rimligen utfärdats om det var så att han fullgjort det han skulle för att få körkortsbehörighet i Uzbekistan. Vidare framgår av uppgifter från uzbekiska myndigheter att NF, förutom att han inte tagit körkort i Uzbekistan, även är okänd i landets övriga register, vilket han enligt hovrätten borde vara om han vid ett personligt besök på migrationsverket i Uzbekistan ansökt om arbetstillstånd i landet.

Hovrätten anser att NF inte är trovärdig och bortser från hans uppgifter om hur han fått det uzbekiska körkortet. Tvärtom anser hovrätten att åklagaren har styrkt att NF medvetet har skaffat ett oriktigt uzbekiskt körkort. Det innebär även att den ungerska körkortshandlingen utfärdades utifrån ett felaktigt underlag, vilket han varit medveten om. Han har sedan när han ansökte om utbyte hos Transportstyrelsen haft uppsåt till att uppgifterna i den ungerska körkortshandlingen var osanna vad gäller körkortsbehörigheten. Han har därmed brukat en osann urkund och ska dömas för detta brott.

Vidare anser hovrätten att även om både den ungerska handlingen och den svenska handlingen har utfärdats av behöriga myndigheter i respektive land innebar det inte att NF faktiskt uppfyllde kraven för att få köra bil i Sverige. Han har alltså inte haft rätt att köra bil i Sverige, vilket han som framgått ovan har varit medveten om. Han ska därför även dömas för fyra fall av olovlig körning.

En av hovrättens ledamöter, tillika målets referent, var skiljaktig och menade att åtalet skulle ogillas i sin helhet. Referenten hänvisar till prop. 2011/12:25 s. 46 ff och anför att körkortet inte bara är ett bevis på behörigheten, utan att rätten att köra motordrivna fordon är knuten till innehavet av körkortet. Vidare att 3 kap. 13 §

körkortslagen (1998:488) reglerar under vilka förhållanden ett körkort är ogiltigt, att ingen av ogiltighetsgrunderna var tillämpliga i detta fall, samt att därmed endast en återkallelse av körkortet skulle göra körkortet ogiltigt, närmare bestämt enligt 5 kap. 3 § p. 9 körkortslagen, dvs. att ett körkort ska återkallas om det fanns hinder mot att utfärda körkort vid tiden för utfärdandet och hindret fortfarande består. Detta innebär att ett körkort medför behörighet att köra bil även om körkortet har utfärdats på felaktiga grunder och att denna behörighet kvarstår till dess att körkortet återkallas. Vidare ansåg referenten att det inte var visat att uppgiften i det ungerska körkortet om att NF var behörig att köra bil i Ungern varit osann i den mening som avses i straffbestämmelsen om brukande av osann urkund, varvid antecknades att det ungerska körkortet inte var återkallat då NF ansökte om utbyte till ett svenskt körkort.

Överklagandet

NF har yrkat att åtalet ska ogillas. Sammanfattningsvis menar han att det svenska körkortet var giltigt vid tiden för de körningar han står åtalad för och att han därmed inte kan fällas till ansvar för olovlig körning. Beslutet att utfärda körkortet bör inte ses som en nullitet. Utrymmet för att fränkänna ett beslut rättsverkan på sådan grund är mycket begränsat, särskilt om det har betydelse vid tillämpning av straffbestämmelser. Därtill kan legalitetsprincipen innebära hinder mot att döma en person för olovlig körning om personen har ett giltigt körkort (se NJA 2017 s. 189).

Beträffande brukande av osann urkund anför NF att det ungerska körkortet återkallats först efter det att han ansökt om utbyte till svenskt körkort. Han menar att om ett svenskt körkort är giltigt med stöd av EU-rätt, bör även ett ungerskt körkort anses vara en giltig handling i den mening att själva körkortet är ett bevis på behörigheten och att rätten att köra det motordrivna fordonet är knuten till innehavet av körkortet. Och då NF presenterade ett giltigt ungerskt körkort i samband med ansökan hos Transportstyrelsen åberopade han inte objektivt sett en osann urkund.

Grunder

Rättslig reglering

Körkort

I 2 kap 1 § körkortslagen (1998:488) stadgas att personbil och andra där uppräknade fordon ”får köras endast av den som har ett gällande körkort för fordonet”.

Körkortet är inte endast ett bevis om förarbehörigheten utan denna grundas på innehavet av körkortet som sådant (se härom prop. 2011/12:25 s. 46 ff).

I 5 kap 3 körkortslagen framgår under vilka förutsättningar ett körkort ska återkallas. Enligt punkten 9 ska återkallelse ske om ”det fanns hinder mot att utfärda körkort vid tiden för utfärdandet och hindret fortfarande består”.

Utländska körkort

Bestämmelser om utländska körkorts giltighet i Sverige finns i 6 kap. körkortslagen. De har sin motsvarighet i EU:s tredje körkortsdirektiv¹ (direktivet).

Enligt art. 2.1 i direktivet ska ett körkort som utfärdats i ett land som är medlem i EU erkännas av de andra medlemsstaterna i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande. Vidare stadgas i art 11.1 i direktivet att ”Om innehavaren av ett giltigt nationellt körkort utfärdat av en medlemsstat har förlagt sin permanenta boställningsort till en annan medlemsstat, får han eller hon begära att hans eller hennes körkort skall bytas ut mot ett likvärdigt körkort². Den medlemsstat som verkställer utbytet skall kontrollera för vilken kategori det inlämnade körkortet fortfarande är giltigt”.

Det ömsesidiga erkännandet av körkort innebär att innehavet av ett körkort som har utfärdats av en medlemsstat anses utgöra bevis för att körkortshavaren vid tidpunkten för utfärdandet uppfyllde kraven för utfärdande av körkortet i enlighet med direktivet. Övriga medlemsstater har då inte rätt att kontrollera att kraven för utfärdande har följts (se Ceder m.fl. Trafikkommentarer [JUNO version 11, publicerad den 19 september 2022] kommentaren till 6 kap 1 § körkortslagen och där refererade avgöranden från EG och EU-domstolen).

Principen om erkännande av körkort som är utfärdade i ett EU-land gäller enligt art. 11.6 i direktivet även om körkortet i sin tur bygger på ett körkort utfärdat i tredje land som bytts in. Vid införlivandet av direktivet i svensk rätt diskuterades om Sverige skulle utnyttja den möjlighet som finns i art. 11.6 andra stycket att inte erkänna sådana körkort. Sverige valde dock att behålla den dittillsvarande ordningen, vilket innebär att sådana körkort även fortsättningsvis erkänns i Sverige och således kan bytas in mot ett svenskt körkort. I förarbetena uttalades följande:

Även om kraven för utbyte kanske inte i alla fall är desamma som för utbyte mot ett svenskt körkort torde ett tredjelandskörkort som har bytts ut mot ett EES-körkort ha underkastats viss kontroll, bl.a. i fråga om giltighet i ursprungslandet, av den utbytande medlemsstaten. Vidare gör sig inte heller de särskilda problem med att kontrollera det utländska körkortets äkthet som brukar anföras som skäl mot en generell rätt att byta ut körkort från tredje land gällande i dessa fall. Det kan tilläggas att några allvarigare problem med kringgående av kraven för att förvärva körkort, s.k. körkortsturism, p.g.a. den gällande regleringen inte har påtalats av vare sig utredningen eller remissinstanserna³.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort

² Se 6 kap. 7 § körkortslagen

³ Prop. 2011/12:25, s. 118 f

Olovlig körning

Om någon uppsåtligen för körkortspliktigt fordon utan att vara berättigad att föra sådant fordon är det straffbelagt som olovlig körning enligt 3 § 1 st trafikbrottslagen.

Brukande av osann urkund

Enligt 15 kap 11 § 1 st brottsbalken döms den som i ett intyg eller en annan urkund lämnar osann uppgift om vem han eller hon är eller om annat än egna angelägenheter eller för skens skull upprättar en urkund rörande rättshandling, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osant intygande till böter eller fängelse i högst sex månader. Och enligt samma lagrumms tredje stycke döms den som återoppar eller på annat sätt använder en sådan osann urkund som avses i första stycket, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av osann urkund.

Praxis

Den fråga som nu är aktuell har nyligen varit föremål för bedömning i hovrätten i två fall, med den skillnaden att det i bägge fallen handlar om osanna ungerska körkort som utfärdats på felaktiga grunder, men som inte bytts ut till ett svenskt körkort. Den principiella frågan om ett körkorts giltighet är dock densamma, eftersom ett ungerskt körkort normalt är gällande i Sverige enligt vad jag redovisat ovan.

I Hovrätten för Västra Sveriges dom den 8 juli 2022 i mål B 2294-22 hade Göteborgs tingsrätt dömt den tilltalade för brukande av ett osant ungerskt körkort och olovlig körning i Göteborg. Enligt tingsrätten var körkortet ogiltigt då det byggde på ett inbyte av ett falskt uzbekiskt körkort och inte avläggande av förarprov. Körkortet innehöll därmed den av ungersk myndighet angivna och osanna uppgiften att den tilltalade hade rätt att framföra personbil. Rättens ordförande var skiljaktig och menade att åtalet skulle ogillas, då annat inte var visat än att körkortet i sig var en giltig handling som gav den tilltalade behörighet att köra bil. Ordföranden anförde: ”Att korrekta förutsättningar för utfärdande av körkort egentligen inte förelåg vid utfärdandet, exempelvis när den enskilde vilselett myndigheten, innebär inte att körkortet per automatik blir ogiltigt (jfr 3 kap. 13 § och 5 kap. 3 § 9 p körkortslagen samt prop. 2011/12:25 s. 107 ff)”.

Hovrätten fastställde tingsrättens dom och anförde bl.a. ”Att det ungerska körkortet vid gärningstillfället ännu inte blivit återkallat saknar enligt hovrätten betydelse eftersom ett körkort som någon förvärvat utifrån oriktiga uppgifter inte kan grunda en behörighet att köra bil”.

I Svea hovrätts dom den 21 april 2023 i mål B 4076-22 hade Uppsala tingsrätt dömt den tilltalade för olovlig körning, grovt brott, men frikännt honom för brukande av osann urkund. Ett ungerskt körkort hade utfärdats efter inbyte av ett förfalskat ryskt körkort och den tilltalade hade visat upp körkortet i svensk domstol och inför polis, samt kört bil vid tre tillfällen. Enligt tingsrätten uppfyllde den tilltalade inte villkoren för att få köra bil i Ungern, då det ungerska körkortet utfärdats utifrån ett felaktigt bedömningsunderlag. Trots att det ungerska körkortet var äkta

berättigade det därmed inte den tilltalade att få köra bil i Sverige. Vad avser åtalet för brukande av osann urkund, ogillade tingsrätten detta med hänvisning till att ”Eftersom det som angavs i den ungerska handlingen motsvarade vad ungersk myndighet faktiskt hade beslutat om – även om den ungerska myndigheten uppenbarligen blev vilseledd genom att den ryska handlingen åberopades inför upprättandet av den ungerska handlingen – kan det inte röra sig om någon osann uppgift i den mening som avses i straffbestämmelsen om osant intygande”.

Sedan åklagaren överklagat tingsrättens dom vad avsåg brukande av osann urkund, dömde Svea hovrätt den tilltalade även för det brottet. Hovrätten anförde att genom att i tingsrätten respektive för polis visa upp körkortet som han visste innehöll en oriktig uppgift om körkortsbehörighet har han gjort sig skyldig till brukande av osann urkund. Den omständigheten att körkortet inte är förfalskat föranleder inte någon annan bedömning; det är tillräckligt för straffansvar att körkortet utfärdats utifrån ett felaktigt underlag.

Högsta domstolen har i [NJA 2017 s. 189](#) avhandlat frågan om ett förvaltningsrättsligt besluts giltighet vid tillämpningen av en straffrättslig bestämmelse. Målet gällde kvarstad i samband med ansvar för grovt organiserande av människosmuggling enligt 20 kap. 9 § utlänningslagen (2005:716). Den åtalade hade skaffat arbets- och uppehållstillstånd från Migrationsverket för ett antal utläningar under åberopande av oriktiga uppgifter. Ansvar enligt bestämmelsen förutsätter att sådana tillstånd inte finns.

Högsta domstolen fann att tillstånden var giltiga vid prövningen av ansvar för brottet och att därmed brott inte förelåg. Man pekade på den restriktivitet med vilken ett förvaltningsbeslut bör fräntas sin rättsverkan och särskilt vid för den enskilde gynnande beslut, samt att utrymmet för att bortse från ett tillstånd som icke existerande vid tillämpning av en straffbestämmelse är än mindre. Man menade att det kan ”framstå som orimligt att de personer som har organiserat verksamheten ska kunna freda sig från ansvar med hänvisning till att det har funnits formellt giltiga tillstånd”, men man landade ändå i att legalitetsprincipen innebär att det måste ”anses strida mot straffbestämmelsens ordalydelse att tillämpa den på ett sådant sätt att en utlänning anses sakna tillstånd i sådana fall där han eller hon faktiskt har ett formellt giltigt tillstånd som ger rätt till inresa i Sverige”.

Två justitieråd var skiljaktiga och anförde att ”vad som visserligen kan vara ett tillstånd i tillståndshavarens hand har sin grund i en orättshandling på organisatörens sida, en orättshandling som ingår i en sådan planläggning som avses i 20 kap. 9 § utlänningslagen. Utöver att organisatören har gjort allt som krävs för ansvar har han dessutom som ett led i handlandet genom bedrägliga uppgifter förmått Migrationsverket att utfärda oriktiga tillstånd. När förhållandena är sådana bör tillstånd i den mening som avses med straffbestämmelsen inte anses föreligga”.

Min bedömning

Vad först avser ansvar för brukande av osann urkund, kan konstateras att det ungerska körkortet har innehållit den osanna uppgiften att NF varit berättigad att köra bil från den tidpunkt det utfärdades, vilket han har varit medveten om. Det förhållandet att det ungerska körkortet inte var återkallat vid tiden för ansökan kan inte ha någon betydelse för det straffrättsliga ansvaret för den oriktighet – om annat än utställarens egna angelägenheter – som körkortet innehöll. Urkunden var ”sann” i den meningen att den var utfärdad av den behöriga myndigheten i Ungern, men den innehöll en osann uppgift som en följd av NFs handlande. Det är vidare uppenbart att det förelegat fara i bevishänseende.

Jag går därmed över till att behandla frågan om körkortets giltighet vid tillämpning av straffbestämmelsen i 3 § trafikbrottslagen om olovlig körning.

Inledningsvis vill jag påpeka det närmast självklara i att ett körkort står som garant för att innehavaren uppfyller de krav som gäller för att få köra bil och att dessa krav uppställs för att tillgodose trafiksäkerheten⁴. En bil som framförs av en förare som inte uppfyller kraven för att inneha ett körkort utgör en fara för sig själv och för andra.

Det står klart att när NF inte lyckats få ett svenskt körkort enligt de krav som uppställs, han bestämt sig för att skaffa körkort på annat sätt och att han var medveten om att detta innebar ett kringgående av regelverket. Följaktligen har han varit fullt medveten om att han inte uppfyller kraven för att få köra bil.

För att ett fel i ett beslut ska få nullitetsverkan anses det krävas dels att det är väsentligt, dels att det är uppenbart. Hänsynen till rättssäkerheten kräver att ett lagakraftvunnet beslut i regel ska respekteras (se Allmän förvaltningsrätt, Håkan Strömberg, Bengt Lundell, [JUNO, version 28], sid 83 f).

Högsta domstolens avgörande NJA 2017 s. 187 präglas av den försiktighet som måste råda när man frånsäger ett förvaltningsbeslut dess rättsverkan, särskilt då det handlar om ett gynnande beslut och då det är fråga om ett straffrättsligt ansvar som bygger på ett sådant beslut.

Som jag ser det finns det emellertid en avgörande skillnad i förevarande mål jämfört med 2017 års avgörande. Det är nu fråga om en person som tagit initiativet till att skaffa sig ett tillstånd för egen del och genom en serie av handlingar sett till att han slutligen nått det målet. Det är en avsevärd skillnad mellan att som enskild kunna lita på ett beslut om arbets- och uppehållstillstånd med hänsyn till risken att annars bestraffas för att olovligen uppehålla sig i riket eller att olovligen arbeta här enligt 20 kap. 1 och 3 §§ utlänningslagen och att straffrättsligt få stå för konsekvenserna av det bedrägliga handlande som NF gjort sig skyldig till (jfr NJA 2017 s. 187 p. 13).

Ett körkort kan visserligen återkallas enligt någon av de förutsättningar som anges i 5 kap 3 § körkortslagen. Dessa bestämmelser innebär dock inte att möj-

⁴ Se art. 7.1 a i det tredje körkortsdirektivet

ligheten att betrakta ett beslut som en nullitet satts ur spel (se NJA 2017 s. 187, p 14). En återkallelse av ett körkort är ett administrativt beslut som har till syfte att se till att endast körkortsberättigade personer innehar körkort, medan syftet med straffansvaret för olovlig körning är att upprätthålla respekten för det trafikrättsliga regelverket. Vidare måste beaktas att det i den här typen av ärenden regelmässigt tar lång tid från det att ett svenskt körkort utfärdas till dess oegentligheten upptäcks och körkortet återkallas; i detta ärende tog det ca ett år innan Transportstyrelsen fattade beslut om att återkalla körkortet efter det att utbytet godkänkts. Genom att tillerkänna beslutet att utfärda körkortet rättskraft skulle man således legitimera att en person som förfarit på det sätt NF gjort straffritt kan köra bil.

En fråga i sammanhanget är Transportstyrelsens roll i ett ärende om utbyte av ett utländskt körkort och om utfärdandet av ett körkort hade kunnat undvikas. Som jag redovisat ovan ska ett körkort som utfärdats i en annan medlemsstat i EU erkännas i Sverige och ska enligt 6 kap 7 § körkortslagen efter ansökan ligga till grund för ett utbyte till ett svenskt körkort, även i de fall det har sitt ursprung i ett tredje land. Vid en ansökan om utbyte har Transportstyrelsen att göra en kontroll med det andra medlemslandet avseende för vilken kategori det inlämnade körkortet fortfarande är giltigt. Någon kontroll av under vilka omständigheter som det andra medlemslandet utfärdat körkortet görs däremot inte och detta är heller inte tillåtet enligt principen om ömsesidigt erkännande i direktivet⁵. Anledningen till att NF kunnat få ett körkort utfärdat på felaktiga grunder ligger således utanför Transportstyrelsens kontroll; det är den ungerska körkortsmyndigheten som har brustit i sin kontroll.

Av intresse är EU-domstolens dom den 28 oktober 2020 i mål C-112/19. Denna dom avsåg en ansökan om utbyte av ett tyskt körkort mot ett holländskt körkort, trots vetskap hos den ansökande om att det tyska körkortet skulle komma att återkallas på grund av dennes brottsliga handlande. Frågan i målet gällde hur långt kravet på ömsesidigt erkännandet enligt art. 2.1 i direktivet sträcker sig. Även om målet inte direkt handlar om giltigheten av ett körkort som blivit utfärdat, innehåller det uttalanden som jag menar bör få genomslag även i denna fråga. I punkterna 45 - 48 resonerar domstolen således om betydelsen av att körkortet tillkommit genom ett bedrägligt beteende från körkortsinnehavarens sida. Domstolen uttalar att ”Enligt domstolens fasta praxis får en enskild emellertid inte åberopa en unionsbestämmelse på ett sätt som är bedrägligt eller utgör missbruk”. Vidare att ”...när det visar sig att en person har erhållit ett körkort på ett bedrägligt sätt, i samband med ett utbyte enligt artikel 11.1 i direktiv 2006/126, kan denne inte vid något tillfälle göra anspråk på att det körkort som erhållits på detta sätt ska erkännas i en medlemsstat”.

Sammantaget är det min uppfattning att det vore orimligt att vid tillämpningen av bestämmelsen om olovlig körning betrakta körkortet som en giltig handling. Vare sig legalitetsprincipen eller hänsynen till rättssäkerheten kan utgöra skäl

⁵ Se även 6 kap. 7 b § körkortsförordningen (1998:980)

häremot. NF har från början till slut haft ett enda syfte – att kringgå regelverket för erhållande av körkort – och han måste därför stå för de straffrättsliga konsekvenserna av sitt handlande.

Prövningstillstånd

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en överprövning kan sålunda enligt motiven inte föranleda dispens på denna grund. (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken m.m. [JUNO version 94 publicerad den 7 juni 2023], kommentaren till 54 kap 10 §).

Jag instämmer i hovrättens bedömning att NF haft vetskap om att det uzbekiska körkortet var falskt och att således det ungerska och svenska körkortet innehållit den osanna uppgiften att han haft behörighet att köra bil. Jag kan inte se att det skulle finnas något värde i att frågan om NFs uppsåt till gärningarna prövas i Högsta domstolen.

Inte heller råder det enligt min mening någon tveksamhet om att hans ansökan om utbyte av det ungerska körkortet utgör brukande av en osann urkund.

Den fråga som är av intresse i målet är huruvida ett körkort som utfärdats under de aktuella förhållandena och som är i avsaknad av de grundläggande krav som gäller för ett körkort likväl utgör en giltig handling vid tillämpningen av straffbestämmelsen om olovlig körning.

I detta mål och i de två ovan refererade domarna har hovrätten dömt för olovlig körning med hänvisning till att körkortet inte gett behörighet att köra bil, oaktat det utfärdats i rätt ordning och inte varit återkallat. Samtidigt har det redan i dessa fåtal mål funnits vitt skilda bedömningar av hur man ska se på saken.

Avgörandet i NJA 2017 s. 186 ger som jag ser det – och vilket också bekräftas av hovrätternas domar – inte vägledning för hur den situation som nu är aktuell ska bedömas. Det finns därför behov av att Högsta domstolen ytterligare klargör utrymmet för när ett förvaltningsrättsligt beslut inte bör tillerkännas rättsverkan vid tillämpningen av en straffrättslig bestämmelse.

Antalet mål av detta slag som hittills synes ha nått hovrätterna är förvisso blygsamt. Det står dock klart att omfattningen av verksamheten är betydande. Polismannen Martin Petersson har i tingsrätten vittnat om att ett femtiotal svenskar varit skrivna på samma adress i Ungern och att ungerska körkort byttes in mot

svenska. Vidare har jag från Polisen, Stockholm Syd inhämtat att det via Euro-pol i Haag framkommit att det för närvarande finns hundratals svenska ärenden av den här typen och då inte bara med Ungern som "transitland". Ett vägledande uttalande vore av stort värde för den fortsatta hanteringen av polis och åklagare av denna ärendetyp.

Bevisning och målets fortsatta handläggning

Om prövningstillstånd meddelas i enlighet med mitt tillstyrkande åberopas ingen bevisning.

Jag ber om att få återkomma med bevisuppgift om ett mer omfattande prövningstillstånd skulle komma att meddelas.

Målet kan enligt min uppfattning avgöras utan huvudförhandling.

Petra Lundh

Ola Löfgren

Kopia till:

Norrorts åklagarkammare i Stockholm (AM-149395-21)

Assistentåklagaren Anna Eklund

Utvecklingscentrum